

Vitaliy Dokash

Religious space in Ukrainian society in his sociological dimensions

The article is based on research of the sociological service of the Razumkov Centre studied religious space Ukrainian society; compared to classical and national indicators that reflect the level of religiosity. Religiosity of Ukrainian society characterized by both quantitative and qualitative indicators, given its extent and character level, specific manifestations in the confessional and religious levels. Proposed criteria by which religion and the church have a high level of trust and moral authority is integrator and stabilizer Ukrainian society.

The proposed typology and classification carriers religiosity Ukrainian society, its specific manifestations of religiosity provided integrated index Ukrainian, conducted a parallel between declared and actual religious criteria.

The analysis indicators specific expression of religiosity as visiting religious services, material support church; arguments offered on increasing religiosity of the population in the years of independence Ukraine; studied religious laws, depending on gender, location, age and education.

The role for the production of religiosity, religious education, moral values; Proposed features of Ukrainian religiosity; confessional certainty by developed infrastructure, availability of material resources and spiritual schools and Sunday schools.

Keywords: religion, church, religion, indicators, research value, "linearity", places of worship, community.

Надійшла до редакції 18.12.2016 р.

УДК [316.423:316.344.23]

© Марія Пірен
(Чернівці)

УКРАЇНСЬКИЙ СОЦІУМ ПОТРЕБУЄ ЗМІН ЩОДО СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ЛЮДИНИ ТА ЇЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ

Нехай сини наші будуть мужні,
сильні й розумні, і дочки наші нехай
будуть гарні, мудрі та побожні.
Псалом Давида 143:12.

У статті зроблено аналіз кризовості, соціально-політичного стану сучасного українського суспільства та запропоновано основні механізми його подолання на засадах інноваційності, європейських стандартів, нових технологій з метою демократизації українського суспільства й створення умов соціального захисту людини та її самореалізації у суспільстві.

Знаходячись у постійній динаміці, суспільство об'єктивно переживає відповідні зміни соціальних явищ. Соціологічна наука покликана вивчати ці зміни, тому є ціла низка теорій та підходів.

Виходячи із сучасних українських реалій, необхідно шукати шлях «розумного консенсу для змін», щоб спрямувати енергію змін на очищення, віднайдення шляхів та механізмів очищення від старих стереотипів, компроматів на утвердження нового мислення правлячої еліти та громадян суспільства.

Завданням соціальних змін демократичного характеру в Україні є утвердження правових норм, щоб упорядкувати суспільні відносини з метою запобігання конфліктів для досягнення ефективності та результативності виробничих відносин, здійснення демократизації суспільних інститутів, поновлення їх молодими, по-сучасному, професійно підготовленими кадрами. Зміни можливі лише шляхом проведення радикальних реформ, соціальних

перетворень на засадах європейських стандартів, планомерно, результативно, спадкоємно, враховуючи українську ментальність, власні прогресивні напрацювання без потрясінь.

Зміни в сучасному українському суспільстві потребують інновацій, нових технологій, набуття нових знань, оволодіння ними у процесі навчання впродовж життя.

Слід наголосити, що окремі паростки змін в Україні уже мають місце. Процес децентралізації та створення територіальних громад уже проходить. Він потребує не політиків, а технократів, сучасних молодих, високопрофесійних фахівців та серйозної просвітницької роботи серед громадян.

Ключові слова: суспільство, кризові стани, інновації, соціальний захист, європейські стандарти, демократизація, реформа, технологізація, професійна компетентність.

Постановка проблеми. Динаміка суспільних перетворень, які переживає сучасне українське суспільство впродовж останнього часу (25 років незалежності), пов'язана з динамікою адаптації населення до викликів глобалізаційного, економічного, політичного кадрово-управлінського та соціально-захисного характеру. Виділення невирішених раніше частин загальних проблем, пов'язаних із соціально-політичними змінами щодо соціального захисту людей, становлять перед науковцями та практиками низку завдань.

Стан суспільно-політичної кризи в Україні створює унікальну ситуацію негативного характеру, коли велика кількість людей у суспільстві змушена адаптуватися до мінливої реальності, яку вони вважають негативною, перебуваючи у роздумах міграції, щоб себе соціально захистити. Такою є тенденція не тільки в Україні, але й в усьому світі, хоча слід наголосити, що це стосується переважно країн слабозрозвинутих та пострадянського простору.

Найперше серед «антидосягнень» в Україні відзначають: погане життя, низький рівень доходів, зубожіння, розвал економіки, недовіра до державної влади знизу до верху в суспільних нішах, корупція, злочинність, безробіття. Це надзвичайно складні проблеми, які викликають негативні настрої у суспільстві, особливо серед молодого покоління та тривогу уряду та громадян України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Соціальна сфера – це галузь життєдіяльності людського суспільства, в якій реалізується соціальна політика держави, що спрямована на розвиток потреб усіх сторін людського буття, тому й управлінська культура та організаційні процеси у сучасному українському соціумі мають бути спрямовані на публічність та ефективність розвитку територіальних громад, які утворюються у процесі децентралізації в Україні з метою спрямування правових засад впливу громадян на динаміку розвитку задля економічних досягнень, пріоритетних цілей соціальної сфери суспільства, тим самим на соціальний захист людини.

Ця проблема для України є дуже актуальною, тому й викликає інтерес для дослідження з метою осмислення та віднайдення механізмів вирішення проблем та запобігання конфліктів.

Проблеми змін у сучасному українському суспільстві осмислювали науковці різних сфер соціуму: В. Ворона, Є. Головаха, Є. Пилипенко, В. Гошовська, Л. Пашко, Ю. Саєнко, Л. Сохань, М. Шульга, Г. Щокін та ін.

Мета статті: дослідити та осмислити сутність стану проблем у сучасному українському суспільстві та запропонувати певні шляхи й механізми їх попередження та вирішення, використовуючи найновіші практики інших країн, з урахуванням української ментальності та сучасних вітчизняних можливостей.

Виклад основного матеріалу. Знаходячись у постійному русі, суспільство об'єктивно переживає відповідні соціальні зміни у процесі динаміки соціальних явищ, їхніх елементів, структур, зв'язків, взаємодій, відносин переходу з одного стану в інший, виникнення чи зникнення того або іншого явища, його елементів тощо.

Проте, слід мати на увазі, що суспільні зміни є різного рівня, масштабу та глибини: позитивні та негативні. Одна справа, коли ці зміни відбуваються в рамках збереження якості даного соціального явища, а інша, коли вони виходять за межі цієї якості, тоді виникають проблеми, які потребують дослідження з метою запобігання конфліктів.

Цікавими у даному контексті є думки Т. Парсана, який розробив концепцію соціальних змін з позицій системно-функціонального аналізу, поділивши зміни на : «зміни-рівноваги» та «зміни-універсалії». Слід мати на увазі, що зміна може привести до розвитку суспільства та його структурних елементів, а може й не привести. Тому динаміка суспільних змін потребує глибокого та всебічного аналізу.

У сучасній соціологічній думці щодо проблеми змін є ціла низка теорій та підходів. Однак, виходячи із сучасних українських реалій, мусимо шукати шлях «розумного консенсусу для змін», як природного стану суспільно-політичного життя, але для цього потрібен здоровий глузд з метою роздумів для віднайдення шляхів і механізмів на очищення суспільства від негативу, про які було заявлено вище. Очищення українського суспільства від старих консервацій, загнивання, компроматів та утвердження нового мислення правлячої еліти і громадян суспільства через подолання психології меншовартості та формування психології державного народу, який готовий йти на зміни у суспільстві, цього потребує на даному етапі Україна. Народ чекає на зміну політико-владної еліти, яка має прийти до влади шляхом самоочищення, а не шляхом корупції та підкупів, як це досі має місце.

Нова еліта покликана суспільними змінами по-новому мислити, мати творчу думку, високий професіоналізм, інноваційність, моральну відповідальність за свої дії, за стан самопочуття людей у суспільстві.

Завдання для змін у суспільстві, як змін соціальної системи взагалі, полягає у тому, щоб за допомогою правових норм упорядкувати суспільні відносини і тим самим запобігати конфліктам, щоб ще більше не дезінтегрувати соціальну систему та погіршувати самопочуття людей у суспільстві. Надзвичайно важливо на даний період зберегти єдність країни, піднявши патріотичний дух народу та інтерес громадян до державотворчих проблем – реалізувати демократизацію суспільних інститутів шляхом ефективних реформ – демократичного, інноваційного характеру [9].

Досвід розвинутих країн світу вчить, що успіх для подолання кризового стану суспільства можна досягнути не тільки революціями, але й шляхом еволюційного реформаторського розвитку, бо для сучасного українського суспільства революційні вибухи-сигнали мали місце: «Революція на граніті» (1990 р.); «Помаранчева революція» (2004 р.); «Революція Гідності» (2013-2014 рр.).

Об'єктивною закономірністю змін у кризових суспільствах, і зокрема на даний період для українського суспільства, є реалізація реформ, починаючи з освіти, економіки управління та політики. Пошук та підготовка людей, здатних фахово керувати в суспільних інститутах й формувати в себе та в громадян психологію державного народу й відповідальності за стан змін, потребує серйозної просвітницької роботи, яка сприяла б підняттю духу солідарності, творчості, відповідальності кожного громадянина за власний вклад у долю змін у суспільних інститутах. У такому випадку слід створювати передумови для радикальних реформ, соціальних перетворень, без потрясінь, планомірно, регульовано, спадкоємно, вивчаючи власний досвід та досвід інших країн, зокрема країн «золотого мільярду».

Безсумнівно, як засвідчує історія розвитку суспільств, у соціумі завжди діють не тільки прогресивні, але й консервативні та реакційні сили, що перешкоджають соціальним інноваціям. Це сьогодні спостерігаємо в сучасному українському парламенті. Більш того, історія знає й застійні періоди та рухи назад, що у деякому плані прагне зробити опозиція, узрівши млявість реформування та й нічого не пропонуючи, жодної пропозиції для активізації змін, крім «критиканства».

Шлях сучасного українського суспільства спрямований на європейську інтеграцію. Саме такий вибір стимулює більшість громадян на зміни в Україні [8]. У даному контексті потрібним у суспільстві консенсус, щоб вести суспільний діалог щодо напрацювань об'єктивних шляхів для утвердження механізмів, найперше в управлінні, а також віднайдення ефективних механізмів та відповідних критеріїв для оцінок ефективності та результативності.

До таких критеріїв суспільного прогресу у світі відносять наступні:

- відновлення гідного рівня розвитку виробництва, що дасть можливість створити робочі місця та подолати безробіття, бідність, запобігти міграції інтелектуалів та фізично здорових осіб;

- утвердити прогресивний розподіл прибутків;
- створити умови для надання ефективних послуг громадянам;
- сприяти розвитку науки й інформації з метою ефективного їх використання на практиці;
- покращити життєвий рівень людей у суспільстві;
- утвердити у суспільстві умови для правових засад соціальної рівності та відповідальності за свою працю й громадянську активність для змін;
- здійснити демократизацію усіх сфер суспільства;
- узаконити на яву, а не на словах, через ЗМІ соціальні, політичні права та свободи особистості;
- здійснити утвердження загальнолюдських моральних та духовних цінностей;
- створити умови для продовження рівня середньої тривалості життя та ін.

Зміни в сучасному українському суспільстві запотребували домінування установок на інформаційне забезпечення, придбання нових знань, оволодіння ними у процесі безупинного навчання (навчання впродовж життя) [3]. Чим вищий буде в Україні рівень технологічного виробництва та всієї людської діяльності, тим вищим повинен бути рівень розвитку самої людини, покращення рівня її взаємодії з людьми та відповідальності за взаємодію з навколишнім середовищем, яке не тільки в Україні, але й в усьому світі, є надзвичайно забрудненим.

Сучасній Україні потрібний системний підхід до змін. Зміни слід розпочати з низу і до верху. Практикувати утвердження системного підходу до професійної та освітньої політики відповідно до вимог європейських стандартів та сучасних реформ.

Щоб здійснити модернізацію українського суспільства, потрібні професійні робітники, які б своєю кваліфікованою спроможністю могли досконало працювати та розвивати промисловість, утверджувати нові технології в усі сфери діяльності, тобто є потреба навчати професійної компетентності робітників, підготовка яких пов'язана з відновленням роботи професійно-технічних училищ, згідно вимог вимог сучасного реформування освіти.

В Україні важливо створювати умови, щоб професійно-компетентнісний підхід став нормою для усіх сфер діяльності. Це дасть новий підхід до вимог освіти з метою відповідальної підготовки фахівців у ВНЗ.

В урядових нішах сучасного українського суспільства не вистачає справжніх керівників-професіоналів, не вистачає й лідерів з державницьким мисленням та патріотичним штибом типу – «Україна понад усе!» До слова, у тих, хто намагається нами керувати, відчувається явний надлишок власного «Я», але не «Ми». Особливо, якщо враховувати, що їхнє утримання і наслідки непрофесійного управління нам обходяться новими позиками та поганим самопочуттям громадян України.

Причин цьому багато, по-перше, що залишило нам наше минуле та й 25 літній неефективний стиль керівництва і як наслідок низку негативів. Для незалежної України теж має негативний відбиток відсутність української державності протягом багатьох століть. Наступна причина – знищення патріотичної еліти через перебування українських територій під різними імперіями. Вагомою є причина, що в 90-х роках ХХ ст., коли Україна здобула незалежність, замість того, щоб серйозно думати про державотворчі процеси, українські політики зайнялися паразитуванням (прихватизацією) з метою задоволення своїх власних інтересів, що й привело в подальшому до втрати територій (Автономна Республіка Крим) та «гібридної війни». У вищого керівництва не було державницької відповідальності, не було «батька нації». Так є й сьогодні!

Поява в сучасній Україні справжньої еліти – веління часу. Але воно обов'язково з'явиться у громадянському суспільстві. При всіх негативах, окремі паростки позитивних змін в Україні уже є, але ще не накопичилася критична маса. Проте, сучасна українська реальність засвідчує відсутність накопичення критичної маси для появи і справжньої технократичної еліти, бо кращі мислячі люди мігрують у розвинуті країни світу, де реалізуються. Буде чесно

наголосити, що в більшості інших країнах вони залишаються гідними патріотами України, але їх «грішність» полягає у тому, що зменшується кількість інтелектуалів у суспільстві

З іншого боку, влучним буде наголосити, що сьогодні розпочато децентралізацію влади, створення місцевих територіальних громад уже дає поштовх запотребованості нових, молодих фахівців із сучасним інноваційним мисленням та професійною компетентністю. Процес формування елітних кадрів – це процес еволюційний та органічний, він стане швидким та ефективним, коли державні мужі візьмуть на себе відповідальність за управлінську культуру в соціально-політичних інститутах влади та припинять корупційні злочинства.

На даний час дуже важливо сформувати політичну націю в поліетнічній Україні, рівно ж і громадянське суспільство, де з'явиться ідея державницького мислення у більшості українців (громадян України), що буде сприяти реформуванню суспільства. Це в більшості стосується молоді та людей середнього віку, з якими передова освітянська та проукраїнська політична еліта покликана вести просвітницьку роботу в суспільстві, спрямовану на державотворчу діяльність та на реалізацію реформ й утвердження принципів і норм громадянського суспільства за європейськими стандартами.

Для ефективних соціальних змін запотребованою є технократична еліта. Якщо проаналізувати стан справ у даному контексті, то стан елітотворчої динаміки в Україні за період 25-років незалежності, якою була українська еліта, що керувала в державних інститутах, то це – не еліта, а правлячий клас. Тобто люди, які прийшли до влади в 90-ті роки ХХ ст., які створювали «соціальні піраміди», щоб будь-яким шляхом набути для себе капітал, але не було у них думки та бажань творити демократичні правові інститути, де б на правових засадах відбувалося державотворення.

Якщо мислити за ідеями Макса Вебера, то дуже вагомо було б сформувати технократичну бюрократію, яка б мислила творчо, економічно, даючи базові основи політикам для державотворчої ідеї на появу ринкових відносин, а не «прихватизації», розорення та злиденності серед простих громадян. Ще й досі цей ганебний шлях продовжується в українському суспільстві у вигляді підвищення тарифів та отримання траншів у Світового банку на борги для майбутніх поколінь рядових громадян.

На сьогодні в Україні маємо конгломерат залишків прорадянських бюрократів, специфічний тип бізнесу, який експлуатує людину, а не є базовою основою соціального захисту людини та задоволення життям через задоволення хоча б елементарних її потреб. Саме тому сьогодні потрібні ефективні розрахунки та глибокий аналіз в економічній сфері. Для економіки України інновації та їх вплив на економічну діяльність є рушійною силою, яка здатна забезпечити економічну незалежність України і подолання розриву з розвинутими державами шляхом «інноваційного прориву», що передбачає активний пошук досвіду інших країн і реалізацію власних потенційних переваг, завоювання провідних позицій у тих галузях діяльності, де для цього є необхідні та достатні умови.

У цьому контексті дороговказами для нас можуть бути думки великого українця Б. Гаврилишина. Аналізуючи різні соціальні практики, Б. Гаврилишин дослідив їх сутність, позитивні та негативні риси, визначив можливі їх перспективи в майбутньому, які повинні бути враховані в модернізаційному поступі України [1].

До цього часу при владі, як засвідчують українські реалії, маємо окремих представників кримінальних кіл, які легалізуються. Вони не прагнуть допустити до урядових ніш молодь, хоча заявки про це поширюють для слуху, але не для справжньої турботи за майбутнє мислячої кагорти молоді та рівно ж за майбутнє України, як європейської держави.

В сучасній Україні запотребованим є середній клас. Для цього у процесі децентралізації важливо провести вмілу політику формування управлінської культури в руслі нового державного управління та адміністрування [8].

Сучасний етап розвитку українського суспільства вимагає пошуку найефективніших важелів і механізмів організації підготовки та перепідготовки кадрів усіх рівнів. Таким суспільним феноменом, що сприяє ефективному суспільному розвитку, є також лідерство. Саме тому лідерська парадигма має лягти в основу реформування системи органів державної влади та

місцевого самоврядування. Її теж потрібно покласти в базову основу освітньо-кваліфікаційних характеристик і освітньо-професійних програм, які визначають рамки підготовки спеціалістів у вищих навчальних закладах України [11]. Базовими засадами сьогоднішньої професійної освіти має стати соціокультурний принцип гуманізації. Його суть полягає у зверненні до особистості, як основи діяльності, життєтворчості для суспільно-політичних інститутів.

Зміни повинні відбуватися і у сфері підбору кандидатур депутатського корпусу в період проведення виборів у територіальних громадах, які сьгодні формуються. На порядку денному стоїть питання політичної реформи. Найважливіша вимога часу – це позбутися «політиканів» та «обіцяльників» ті появи нової, ефективної політичної стратегії змін.

Окремої уваги для осмислення та змін потребує питання депутатського корпусу Верховної Ради України. У парламенті України представлено партії, які фактично фінансують олігархи, тому й політика соціального захисту громадян є неефективною, а олігархічно вигідною, що потребує не громадської думки, щоб почути людину з приводу потреб зростання її соціального добробуту, а не збільшення статків саме для олігархів. Виникає проблемне питання: «Чи можуть у такій країні мати місце духовні засади взаємної любові, підтримки та реалізуватися принцип Господнього научіння, щоб «поступати з людьми так, як би ти хотів, щоб з тобою поступали»? Звичайно, що «ні»!

Слід наголосити і про роль релігії та Церкви, бо суспільні зміни в Україні пов'язані з моральним та духовним оздоровленням суспільства. Як справедливо зауважує вітчизняний релігієзнавець М. Шкрібляк, що «актуалізація церковно-релігійної ідентичності українців, релігійності та воцерковленості незалежно від того, про який регіон йдеться, зумовлена також тим, що існуючі в Україні історичні церкви так і не знайшли власної ідентичності у їх конфесійних і літургічних виявах» [13, с. 167]. Хоча слід виділити позитивну роль духовенства та прихожан Київського патріархату та Греко-католицької церкви.

Найважливіше для сучасного українського суспільства сьгодні – це змінити ментальність та формування суспільної думки народу, бо, як відомо з історичної практики, в авторитарних режимах позиція влади формує думку народу, а в демократичних режимах, навпаки, – думка народу визначає позицію влади.

Висновки. Ось, ці важливі проблеми, над якими повинні думати науковці, політики та практики. Без них українське суспільство не зможе розвиватися, а народ не зможе отримати соціальний захист та творчо реалізуватися в суспільстві з метою змін.

Література

1. Гаврилишин Б. До ефективних суспільств: Дороговкази в майбутнє: Доп. Римському Клубові / Б. Гаврилишин; упоряд. В. Рубцов. – Вид. 4-те, без змін. – К: Вид-во ПУЛЬСАРИ, 2013. – 248 с.
2. Глобалізація і сучасний міжнародний процес / за заг. ред. проф. Б. Гуменюка і проф. С. Шергіна. – К.: Університет «Україна», 2009. – 508 с.
3. Зоська Я. В. Суспільство споживання та соціальні практики споживачів в Україні: монографія / Я. В. Зоська; Класич. приват. ун-т. – Запоріжжя, 2011. – 352 с.
4. Москаленко В. В. Соціальна психологія: Підручник. Видання 2-ге, виправлене та доповнене / В.В. Москаленко. – К: Центр учбової літератури, 2008. – 688 с.
5. Най Дж. Будущее власти: Как стратегия умной силы меняет XXI век / Дж. Най; пер. с англ. В. Н. Верченко. – М: АСТ, 2014. – 438 с.
6. Пірен М.І. Демократичні традиції в Україні та здійснення соціально-економічних реформ (соціо-психологічний аналіз) / Соціально-психологічний вимір демократичних перетворень в Україні // за ред. С. Д. Максименка, В. Т. Циби, Ю. Ж. Шайгородського та ін. К.: Укр. центр політ. менеджменту, 2013. – 512 с.
7. Пірен М.І. Загальна соціологія: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / М.І. Пірен. – К.: ДП Видавничий дім «Персонал», 2014. – 478 с.
8. Пірен М.І. Нова парадигма державного управління та корпоративної культури в Україні. [Навчальне видання]: монографія / М.І. Пірен. – Чернівці: Технодрук, 2016. – 244 с.
9. Пірен М.І. Європейські цінності – детермінанта змін в сучасній Україні: навчальний посібник. – Чернівці: Друк Арт, 2016. – 256 с.
10. Про затвердження Державної програми щодо реалізації державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії на 2015-2017 роки): Постанова КМУ № 265 від 29.04.2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
11. Розвиток лідерства / Л. Бізо, І. Ібрагімова, О. Кікоть, С. Барань, Т. Федорів; за заг. ред. І. Ібрагімової. К: Реформа управління персоналом на державній службі в Україні, 2012. – 400с.

12. Социология. Основы общей теории: учебник / отв. ред. Г. В. Осипов, Л. Н. Москвичев. 2-е изд., испр. и доп. – М: Норма, 2008. – 912с.
13. М. Шкрібляк. Івано-Франківщина релігійна: релігієзнавчо-соціологічний аналіз церковно-релігійної ідентичності прикарпатців (за матеріалами соціологічних досліджень) / Релігія та Соціум. Міжнародний часопис. – Чернівці: Чернівецький національний ун-т ім. Ю. Федьковича, 2016. – С. 167-177.
14. Щекин Г. В. Социальная теория и кадровая политика: Монография. Г. В. Щекин – К.: МАУП, 2000. – 576 с.
15. Фокуяма Ф. Великий розрив / Ф. Фокуяма. – М: АСТ, 2004. – 370 с.

Literatura

1. Havrylyshyn B. Do efektyvnykh suspil'stv: Dorohovkazy v maybutnye: Dop. Ryms'komu Klubovi / B. Havrylyshyn; uporyad. V. Rubtsov. – Vyd. 4-te, bez zmin. – K: Vyd-vo PUL'SARY, 2013. – 248 s.
2. Hlobalizatsiya i suchasnyu mizhnarodnyu protsess / za zah. red. prof. B. Humenyuka i prof. S. Sherhina. – K.: Universytet «Ukrayina», 2009. – 508 s.
3. Zos'ka Ya. V. Suspil'stvo spozhyvannya ta sotsial'ni praktyky spozhyvachiv v Ukrayini : monohrafiya / Ya. V. Zos'ka; Klasych. pryvat. un-t. – Zaporizhzhya, 2011. – 352 s.
4. Moskalenko V. V. Sotsial'na psykholohiya: Pidruchnyk. Vydannya 2-he, vypravlene ta dopovnene / V.V. Moskalenko. – K: Tsentр uchbovoyi literatury, 2008. – 688 s.
5. Nay Dzh. Budushchee vlasty: Kak stratelyya umnoy syly menyaet KhKhI vek / Dzh. Nay; per. s anhl. V. N. Verchenko. – M: AST, 2014. – 438 s.
6. Piren M.I. Demokratychni tradytsiyi v Ukrayini ta zdiysnennya sotsial'no-ekonomichnykh reform (sotsio-psykholohichnyy analiz) / Sotsial'no-psykholohichnyy vymir demokratychnykh peretvoren' v Ukrayini // za red. S. D. Maksymenka, V. T. Tsyby, Yu. Zh. Shayhorods'koho ta in. K.: Ukr. tsentr polit. menedzhmentu, 2013. – 512 s.
7. Piren M.I. Zahal'na sotsiolohiya: pidruch. dlya stud. vyshch. navch. zakl. / M.I. Piren. – K.: DP Vydavnychyy dim «Personal», 2014. – 478 s.
8. Piren M.I. Nova paradyhma derzhavnoho upravlinnya ta korporatyvnoyi kul'tury v Ukrayini. [Navchal'ne vydannya]: monohrafiya / M.I. Piren. – Chernivtsi: Tekhnodruk, 2016. – 244 s.
9. Piren M.I. Yevropeys'ki tsinnosti – determinanta zmin v suchasniy Ukrayini: navchal'nyy posibnyk. – Chernivtsi: Druk Art, 2016. – 256 s.
10. Pro zatverdzhennya Derzhavnoyi prohramy shchodo realizatsiyi derzhavnoyi antykoruptsiynoyi polityky v Ukrayini (Antykoruptsiynoyi stratehiyi na 2015-2017 roky): Postanova KMU # 265 vid 29.04.2015 r. [Elektronyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon.rada.gov.ua>
11. Rozvytok liderstva / L. Bizo, I. Ibrahimova, O. Kikot', Ye. Baran', T. Fedoriv; za zah. red. I. Ibrahimovoyi. K: Reforma upravlinnya personalom na derzhavniy sluzhbi v Ukrayini, 2012. – 400s.
12. Sotsyolohyya. Osnovy obshchey teoryy: uchebnyk / отв. ред. H. V. Osypov, L. N. Moskvychев. 2-е изд., yspr. y dop. – M: Norma, 2008. – 912s.
13. М. Шкрібляк. Івано-Франківщина релігійна: релігієзнавчо-соціологічний аналіз тserkovno-релігійної ідентичності прикарпатців (за матеріалами соціологічних досліджень) / Релігія та Соціум. Міжнародний часопис. – Чернівці: Чернівецький національний ун-т ім. Ю. Федьковича, 2016. – С. 167-177.
14. Shchekyn H. V. Sotsyal'naya teoryya y kadrovaya polytyka: Monohrafiya. H. V. Shchekyn – K.: MAUP, 2000. – 576 s.
15. Fokuyama F. Velykyu rozryv / F. Fokuyama. – M: AST, 2004. – 370 s.

Maria Piren

Ukrainian society needs to change on social protection rights and its fulfillment

The article made an analysis of the crisis, the socio-political condition of modern Ukrainian society and the basic mechanisms of overcoming such a State on the basis of innovation, European standards of new technologies with the aim of democratization of Ukrainian society and creating conditions of social protection of the person and its self-realization in a society.

Being in a constant dynamics, society objectively is experiencing changes of social phenomena. Sociological science aims to study these changes, so there are a number of theories and approaches.

On the basis of the modern Ukrainian realities, it is necessary to look for the way «smart consensus for changes» to direct the energy changes in the cleaning, the quest for ways and mechanisms of old stereotypes, dirt on the establishment of the new thinking of the ruling elite and the citizens of society.

The task of the social changes of the democratic character of the establishment of legal norms, to organize the public relations for the purpose of prevention to achieve effectiveness and efficiency of production relations, the implementation of the democratization of public institutions, update their young, in a modern, professionally trained staff. Changes are possible only through radical

reforms, social reforms based on European standards, systematically, effectively, inherited, taking into account Ukrainian mentality, their own progressive achievements without shocks.

Changes in modern Ukrainian society will require innovation, new technologies, the acquisition of new knowledge, mastering them in the process of lifelong learning. It should be emphasized that individual shoots of changes in Ukraine is already in place.

The process of decentralization and the creation of territorial communities already passes. It needs no politicians. It must be technocrats, modern, young, highly qualified professionals and serious educational work among citizens.

Keywords: society, crisis conditions, innovation, social protection, European standards, democratization, reform technologization, professional competence.

Надійшла до редакції 10.11.2016 р.

УДК 316.334.2:331.56-053.81

© Тетяна Занфірова,
© Яна Зоська
(Київ)

ЗАЙНЯТІСТЬ ТА БЕЗРОБІТТЯ МОЛОДІ У СОЦІАЛЬНО-НОРМАТИВНОМУ ВИМІРІ

Статтю присвячено проблемі співвідношення між соціально-нормативною та девіантною складовою зайнятості та безробіття як соціально-правових явищ. Автори вважають, що в розумінні представленої в дослідженні проблеми ми будемо спиратися на три засадничі підходи: а) філософсько-правовий та аксіологічний підхід; б) економічний підхід; в) соціологічний підхід. В контексті філософсько-правового підходу проблема недостатньої зайнятості та безробіття молоді може бути проаналізованою під кутом зору наслідків означених соціальних явищ для ціннісної свідомості та моделей правової поведінки (поширення відповідних аксіопатій та правового нігілізму у сфері нормативно-правового регулювання праці). В контексті економічного підходу проблема недостатньої зайнятості та безробіття молоді аналізується, переважно, через призму оцінки наслідків недовироблення валового національного продукту, зниження рівня добробуту населення, марнотратства виробничих ресурсів, збільшення витрат на соціальні потреби, зменшення розмірів податкових надходжень. В соціології молодь досліджується як специфічна соціальна група безробітних, під кутом зору її взаємовідносин з соціальними інститутами та в контексті породження самим безробіттям супутніх соціальних відхилень. Масове вивільнення молодих працівників та неможливість їх працевлаштування в умовах спаду виробництва призводить до утворення соціальних груп безробітних та їх десоціалізації.

Ключові слова: зайнятість, безробіття, зайнятість молоді, безробіття молоді, нормативний та девіантний виміри зайнятості та безробіття.

Вихідні передумови. Ще на початку ХХ ст. американські соціологи У. Томас і Ф. Знанецький розглядали соціальну дезорганізацію як невід'ємну частину прогресивного розвитку такого суспільства соціальних змін. Розвиток соціуму є складним процесом, який неможливо редукувати в межах жорсткої детермінації. Про це свідчить низка наукових досліджень у галузі синергетики, в рамках якої флуктуації (або відхилення) розглядаються в якості конструктивного моменту розвитку, що передбачає зміни в організації структури системи та її перехід на новий якісний рівень [7, с. 68].

Безробіття, це означає, наскільки останнє сприяє підвищенню ефективності праці та економічної системи в цілому. Рівень безробіття, що перевищує показники природної норми, але стимулює структурну перебудову економічної системи і трудову активність працівників, можна розглядати як припустимий, тобто, такий, що перебуває в межах норми.